

MAĎARSKÁ REPUBLIKA A IRACKÁ KRÍZA

Róbert Ondrejcsák

Slovenské centrum pre strategické štúdie (SCSS)

Najdôležitejším faktorom, ktorý približne od polovice roku 2002 determinoval rozhodnutia relevantných aktérov globálneho bezpečnostného prostredia ako aj medzinárodné vzťahy, bola iracká kríza. Aj keď z hľadiska geografického bola táto kríza pomerne vzdialená od Strednej Európy, vrátane Maďarskej republiky, kvôli zaangažovanosti najdôležitejších aktérov vo sfére bezpečnostnej politiky – ktorí sú zároveň aj najdôležitejšími partnermi MR – a dôsledkom globálneho vplyvu faktorov a bezpečnostných rizík súvisiacich s krízou, je možné konštatovať, že iracká kríza vo výraznej miere určovala aj bezpečnostnú a zahraničnú politiku Maďarskej republiky.

Charakteristika zahraničnej a bezpečnostnej politiky Maďarskej republiky. Úloha a miesto NATO v zahraničnej a bezpečnostnej politike MR.

Cieľmi¹ zahraničnej, bezpečnostnej a obrannej politiky MR sú garantovanie stability Maďarskej republiky, ako aj zabezpečenie blahobytu, bezpečnosti obyvateľstva a uplatnenie predpokladov demokracie, vlády zákona ľudských práv. Pri realizácii týchto cieľov sa vláda spolieha na demokratické hodnoty, ktoré majú svoje korene v európskych a národných tradíciách, a na podporu parlamentných strán (zahraničná a bezpečnostná politika bola v MR vždy predmetom permanentných rokovaní všetkých parlamentných strán, pričom sa v každej dôležitej otázke, resp. rozhodnutí v tejto sfére sa už tradične hľadal – a väčšinou úspešne – konsenzus medzi všetkými parlamentnými stranami – táto zásada bola prvýkrát vážnejšie porušená až v súvislosti s irackou krízou) a širokej verejnosti. *Základom zachovania stability a bezpečnosti MR, ako aj uplatnenie jej národných záujmov je euro-atlantická integrácia Maďarskej republiky*². MR je silne zainteresovaná v budovaní konsenzu, ktorý by prispel k efektívnosti dvoch kľúčových organizácií v tejto sfére – NATO a Európska únia – vo vedomí, že realizácia maďarských záväzkov voči týmto organizáciám vo veľmi výraznej miere ovplyvňuje možnosti uplatnenia národných záujmov. Prvoradým cieľom regionálnej politiky Maďarskej republiky je zabezpečenie stability stredo- a východoeurópskeho priestoru, podpora demokratizácie v susedných štátoch a uplatnenia ľudských a menšinových práv. Prioritnou úlohou zahraničnej politiky MR je aj podpora integračných ambícií susedných štátov.

Vzhľadom na to, že NATO je základným prvkom pri garantovaní bezpečnosti Maďarskej republiky, každá zmena, ktorá sa týka aj tejto organizácie má veľmi výrazný vplyv na bezpečnostno-politickú situáciu krajiny (Ústredné miesto NATO v bezpečnosti MR vyzdvihuje aj Národná bezpečnostná stratégia MR, v ktorej sa píše, že *„základným elementom bezpečnosti a bezpečnostnej politiky Maďarskej republiky je členstvo v NATO a blízke členstvo v EU: tieto určujú rámce uplatnenia maďarského národného záujmu, ciele a prostriedky určené na ich dosiahnutie“*³). Vzhľadom na to, že v súvislosti s NATO existuje niekoľko kľúčových tendencií, resp. zmien, ktoré sú v Maďarskej republike hodnotené ako kľúčové determinanty postavenia MR, je nevyhnutné ich stručná analýza.

Po prvé, ide o postupnú zmenu charakteru NATO, ktorá sa čoraz viac mení zo striktno obrannej aliancie (počas studenej vojny) na politickú organizáciu. Paralelne s týmto vývojom sa znižuje aj váha a dôležitosť aliancie v americkom strategickom myslení – iracká kríza a s ním súvisiace nezhody a politické konflikty najdôležitejších členských štátov NATO tento proces ešte viac akcelerovali (samozrejme, okrem týchto faktorov sa k poklesu významu – podľa niektorých odborníkov aj akcieschopnosti – NATO prispievajú aj ďalšie faktory, napríklad ďalšie, mohutné, rozširovanie). Po druhé, dôsledkom novej strategickej reality po 11. septembri a revidovaných vzťahov medzi svetovými mocnosťami vznikla v máji 2002 Rady NATO – Rusko, v rámci ktorej disponuje Rusko postavením plnoprávneho člena v niektorých kľúčových otázkach súvisiacich s globálnym bezpečnostným prostredím, napríklad boj proti terorizmu alebo šírenie zbraní hromadného ničenia. Ďalším dôležitým faktorom, ktorý má veľmi významný vplyv na postavenie Maďarskej republiky je mohutné rozšírenie NATO – vrátane Slovenskej republiky. Táto skutočnosť má, samozrejme, veľmi pozitívny vplyv pre bezpečnostnú situáciu Maďarskej republiky, vzhľadom na to, že po vstupe SR a Rumunska sa okrem južných hraníc MR a hraníc s Ukrajinou bude mať MR z hľadiska bezpečnostnej a obrannej politiky de facto bezproblémové hranice. Avšak tento vývoj môže mať aj menej pozitívne dôsledky pre MR. Ide o už spomenutú hrozbu v súvislosti s vnútornou koherenciou Aliancie, ale aj o jeden veľmi špecifický problém. Od svojho prijatia bola Maďarská republika akýmsi „operným bodom“ NATO smerom na juhovýchod, na Balkán, čo jej garantovalo pomerne významnú váhu a pozíciu. Avšak po vstupe Bulharska a najmä Rumunska do aliancie Maďarská republika stratí svoje exkluzívne postavenie vyplývajúce zo svojej výhodnej geografickej polohy. Napriek týmto trendom NATO aj

naďalej zostáva základným kameňom bezpečnosti Maďarskej republiky, ako to bolo charakterizované v predchádzajúcej časti.

Čo sa týka bilaterálnych vzťahov Maďarskej republiky, resp. hierarchizácie týchto vzťahov, maďarská diplomacia sa vždy snažila o dosiahnutie určitej rovnováhy medzi vzťahmi so Spojenými štátmi americkými na jednej strane a rozhodujúcimi európskymi mocnosťami na strane druhej. USA boli vnímané ako rozhodujúci partner MR v bezpečnostnej politike, vzhľadom na to, že od tohto vzťahu sľubujú garantovanie základných bezpečnostných potrieb Maďarskej republiky. Takého hodnotenie vychádza z realistického hodnotenia strategickej reality vo svete a možností a schopností rozhodujúcich aktérov globálneho bezpečnostného prostredia. Nemenej dôležité boli však aj vzťahy s rozhodujúcimi európskymi mocnosťami, a v rámci nich mali prioritu predovšetkým vzťahy s Nemeckom a Francúzskom. Nemecko už tradične figurovalo ako strategický partner Maďarskej republiky, pričom tieto nadštandardné vzťahy garantujú realizáciu najdôležitejších cieľov maďarskej zahraničnej politiky. Počas uplynulého desaťročia bola snaha Maďarskej republiky vyvážiť tieto vzťahy jednoznačná a až do eskalácie irackej krízy a následnej polarizácii postojov jednotlivých členských štátov NATO sa MR neocitla v takej situácii, v ktorej by bola nútená otvorene sa postaviť na jednu z týchto dvoch strán. Snaha pokračovať v tomto trende bola viditeľná aj v prípade novej vlády Pétera Medgyessyho, ktorá vznikla po voľbách na jar 2002 a odzrkadlila sa aj pri zostavení cieľov zahranično-politických aktivít novej vlády (P. Medgyessy po víťazstve Maďarskej socialistickej strany vo voľbách navštívil Nemecko, ešte pred jeho oficiálnym vymenovaním na post premiéra, a v novembri 2002 navštívil aj Francúzsko a ihneď po tom aj Spojené štáty americké).

Postupná eskalácia irackej krízy a percepčia bezpečnostných hrozieb a ohrození zo strany predstaviteľov Maďarskej republiky.

Je mimoriadne dôležité, že v septembri 2002 bolo ešte stanovisko relevantných aktérov maďarskej politickej scény v súvislosti s pohľadom na bezpečnostné riziká a ohrozenia a na ich hodnotenie viac-menej totožné. Premiér MR, Péter Medgyessy, pri príležitosti spomienkových akcií na teroristické útoky v New Yorku a Washingtone vyhlásil, že to, čo sa stalo pred rokom v New Yorku, sa stalo aj s nami, Maďarmi, a ani odvtedy sme nato nezabudli (Népszabadság, 12.september 2002). Podľa vtedy ešte neoficiálneho lídra maďarskej opozície, Viktora Orbána, „Teroristické útoky z 11. septembra zničili ilúziu

rozvinutého sveta o bezpečnosti. *Ak nebudeme schopní preukázať silu na obranu západnej civilizácie a hodnôt, tak musíme byť pripravení prijať barbarstvo*“ (Népszabadság, 12. september 2002). Viktor Orbán ďalej na podujatí Maďarskej novej atlantickej iniciatívy vyhlásil, že „proti terorizmu bojujú štáty strednej a východnej Európy najoddanejšie“, vzhľadom na ich skúsenosti so straníckym štátom z minulosti. Z tohto pohľadu je podľa neho „najdôležitejšou úlohou MR, aby splnila svoje záväzky vyplývajúce z členstva v NATO“ (Népszabadság, 13. september 2002). Začiatok jeseňa 2002 bolo posledné obdobie, keď v týchto otázkach existoval konsenzus medzi vládnu koalíciou a opozíciou. Tento stav sa začal pomerne rýchlo erodovať v súvislosti s postojmi a hodnoteniami irackej krízy počas jesene roku 2002.

Z hľadiska časovej postupnosti a vývoja irackej krízy je prvým dôležitým medzníkom prejav amerického prezidenta Georgea Busha 12. septembra v OSN (www.whitehouse.org). Vo svojom prejave americký prezident prezentoval o. i. aj percepciu bezpečnostných rizík a ohrození Spojených štátov súvisiacich s Irakom, keď vyhlásil, že USA považujú režim Saddáma Husajna za jeden z najdôležitejších bezpečnostných ohrození. Prezident Bush vyhlásil, že Spojené štáty sa postaví proti tejto hrozbe, pričom je dôležité, že napriek vyhradeniu práva na samostatnú akciu, sa tento problém pokúsia vyriešiť so súhlasom bezpečnostnej rady OSN. Na základe tohto postoja a následných diplomatických aktivitách prijala Bezpečnostná rada OSN 8. novembra 2002 rezolúciu s číslom 1441, podľa ktorej musel Irak prijať zbrojných inšpektorov OSN, prezentovať stav a zásoby svojich zbraní hromadného ničenia a svojich vývojových programov ktoré súvisia s vojenskými faktormi (www.un.org).

Postoj Maďarskej republiky k aktuálnemu stavu irackej krízy a boji proti terorizmu prezentoval premiér Péter Medgyessy, ktorý v tom čase bol práve na oficiálnej návšteve Spojených štátov (to, že v tom čase akú dôležitosť pripisovali USA kvalitným vzťahom s MR potvrdzuje aj fakt, že počas tejto návštevy prijali maďarského premiéra nielen americký prezident George Bush a viceprezident Dick Cheney, ale okrem nich aj takmer celé politická špička USA, vrátane ministrov zahraničných vecí, obrany a spravodlivosti, Collina Powella, Donalda Rumsfelda a Johna Ashcrofta). Počas tejto návštevy odznelo od Pétera Megyessyho viacero pomerne jednoznačných stanovísk, ktorými jasne vymedzil postoj a miesta MR voči aktuálnym a najdôležitejším bezpečnostno-politickým problémom. V súvislosti s Irakom vyhlásil, že „Maďarská republika v úplnej miere podporuje irackú politiku Spojených štátov, keďže zbrane hromadného ničenia považuje za reálnu hrozbu“ (Népszabadság, 8. november

2002) – neskôr dodal, že „tento zdroj hrozby je treba eliminovať“. Ďalej uviedol, že po prijatí rezolúcie Bezpečnostnej rady sa otvára možnosť na mierové riešenie irackej krízy, avšak pre prípad, že sa táto nádej nenaplní, ponúkol aj použitie maďarského vzdušného priestoru a jedného letiska. Po stretnutí s viceprezidentom Dickom Cheney-om tento postoj zopakoval, a doplnil ju tým, že „je rád, že Bezpečnostná rada prijala rezolúciu – č. 1441, pozn. autora – a maďarská podpora nemá len morálny a politický charakter, ale Budapešť v prípade potreby prispeje k vojenskej akcii aj – možnosťou, pozn. autora – použitia maďarského vzdušného priestoru a letísk“ (Népszabadság, 9.novembra 2002). V súvislosti s bojom proti terorizmu vyhlásil, že Maďarská republika chce participovať aj na tomto boji, a možno vo väčšej miere ako dovtedy. Podľa maďarského premiéra MR participuje v spolupráci proti terorizmu na základe spoločenstva hodnôt a záujmov.

Postoj Maďarskej republiky v tom čase – v novembri 2002 – bol jednoznačný: MR sa bez výhrad postavila na stranu Spojených štátov, stotožnila sa s americkým hodnotením irackej krízy ako aj s (vtedajším a aj s plánovaným) postupom USA pri riešení krízy. Okrem politickej podpory maďarský premiér ponúkol aj konkrétnu pomoc pri prípadnom zlyhaní diplomatických prostriedkov a pri realizácii potenciálnych vojenských operácií. Táto jednoznačná podpora pre USA v tom čase ešte neznamenal, že by sa maďarská republika dostala do rozporu s najväznejšími oponentmi postupu Spojených štátov, Francúzska a Nemecka, keďže – napriek už existujúcim vážnym nezhodám medzi nimi v súvislosti s irackou krízou – vzťahy medzi Washingtonom na jednej a Parížom a Berlínom na druhej strane ešte neboli v takej miere vyostrené ako a niekoľko mesiacom neskôr (túto skutočnosť potvrdzuje charakteristika vzťahov medzi Francúzskom a MR zo strany maďarského premiéra P. Medgyessyho počas jeho návštevy vo Francúzsku – P. Medgyessy odcestoval na návštevu do Spojených štátov z francúzskeho hlavného mesta po rokovaníach s francúzskym prezidentom Jacquesom Chirackom a premiérom Jeanom-Pierrom Raffrinom – ako výborné) (Népszabadság, 5. november 2002). Navyše práve počas návštevy maďarského premiéra v USA bola prijatá rezolúcia č. 1441 Bezpečnostnej rady OSN, čo dočasne zmiernilo napätie v americko-francúzskych a americko-nemeckých vzťahoch. Vývojom situácie sa však tieto – aj z hľadiska MR kľúčové – relácie opäť zostrili, na čo maďarská vláda reagovala snahou „vyvážiť“ vzťahy s oboma stranami, aj keď prioritná zostala podpora Spojených štátov, avšak de facto v čo najmenšej možnej miere.

Maďarská republika a Afganistan – predzvest' neskorších problémov súvisiacich s irackou krízou: prvá vážna konfrontácia medzi vládnuou koalíciou a opozíciou o zahraničnej a bezpečnostnej politike

Po de facto ukončení hlavných operácií Enduring Freedom v Afganistane, sa v decembri 2002 začalo pôsobenie International Security Assistance Force (ISAF) na základe mandátu Organizácie spojených národov. Maďarská republika sa v decembri toho istého roka rozhodla zapojiť do tejto novej operácie na základe žiadosti Nemecka. Treba však poznamenať, dovtedy sa už do misie v Afganistane zapojili všetky členské štáty NATO (samozrejme okrem Islandu, situácia ktorej je však špecifická, vzhľadom na to, že nedisponuje ozbrojenými silami). Maďarská vláda (vytvorená na základe koalície ľavicovej Maďarskej socialistickej strany a liberálneho Zväzu slobodných demokratov) navrhla vyslanie 50 člennej jednotky, ktorá by slúžila ako ochrana objektov a zariadení. Opozícia tvorená pravicovými stranami FIDESZ – Maďarská občianska strana a MDF však tento návrh jednoznačne odmietla (Na vyslanie vojenských jednotiek do zahraničia je v Maďarskej republike potrebná rozhodnutie parlamentu, pričom za vyslanie musí hlasovať dvojtretinová väčšina poslancov. Vzhľadom na pomery vládnej koalície a opozície v počte poslancov v súčasnosti nie je možné realizácia takého kroku bez podpory opozičného FIDESZu.). Opozícia argumentovala, že v žiadnom prípade nie je ochotná podporiť vyslanie „bojových“ jednotiek do Afganistanu. Na základe kompromisu bola nakoniec do afganského hlavného mesta Kábul vyslaná zdravotnícka skupina. Toto riešenie, ale najmä okolnosti jeho vyslania v žiadnom prípade nepridalo na hodnotení Maďarskej republiky ako spojenca, ktorý je ochotný participovať na misiách vedených svojimi najbližšími spojencami. Navyše z hľadiska „užitočnosti“, resp. potrieb ISAF nebola maďarská zdravotnícka skupina hodnotená ako mimoriadny prínos, keďže pôvodná idea bola vo výraznej miere odlišná. Už aj tieto udalosti potvrdili niektoré názory, ktoré hodnotili Maďarskú republiku ako konzumenta a nie ako prispievateľa bezpečnosti – vid' predchádzajúce udalosti v súvislosti s reformou maďarských ozbrojených síl a plnením spojeneckých záväzkov (HVG, 3. august 2002).

Vyostrenie irackej krízy a postoj MR k požiadavkám USA a Spojeného kráľovstva na podporu potenciálnych vojenských operácií

V súvislosti s irackou krízou je dôležité analyzovať postoje Maďarskej republiky a relevantných politických strán v MR v dvoch rovinách. Jedna je konkrétny postoj

k jednotlivým krokom spojencov, ale najmä Spojených štátov amerických a Spojeného kráľovstva, resp. k ich požiadavkám voči MR v súvislosti s analyzovanou krízou. Druhá rovina – ktorá, samozrejme, veľmi úzko súvisí s prvou – je rovina rozhodnutí a názorov maďarskej vlády a opozičných strán v prípade priklonenia sa k jednotlivým „koalíciám“, ktoré sa vytvorili v súvislosti s riešením irackej krízy – ide, samozrejme, a Spojené štáty americké a Spojené kráľovstvo a o štáty, ktoré súhlasili s ich pohľadom na bezpečnostné ohrozenia prichádzajúce zo strany Iraku a neskôr aj spôsobom riešenia irackej krízy verzus „protivojnová“ (hodnotenie štátov, ktoré sú všeobecne zaradené do druhej skupiny ako „protivojnové“ je v niektorých prípadoch diskutabilné, vzhľadom na ich rôznorodé záujmy a motívy súvisiace s analyzovanou krízou⁴) spolupráca Francúzska a Nemecka, ktoré bolo tiež podporované niekoľkými štátmi.

Prvý konkrétny krok, resp. pomoc, realizovanie ktorého Spojené štáty požiadali Maďarskú republiku v súvislosti s irackou krízou súvisel so používaním základne v Taszári na juhu krajiny⁵. V novembri 2002, po návrate premiéra Medgyessyho zo Spojených štátov, požiadala americká strana MR o súhlas s využitím letiska v Taszári a aby na základni mohla realizovať výcvik „logistických podporných síl pre bojové jednotky“ a niekoľko dní pred summitom NATO v Prahe túto požiadavku rozšírili aj o výcvik diverzantov. Po rokovaniach kľúčových ministerstiev sa zrodil kompromis, podľa ktorého Maďarské republiky umožní Spojeným štátom, aby v Taszári boli vycvičení pomocné sily pre neskoršie vytváranie irackej administratívy a tlmočníci, avšak s dvomi podmienkami: nemôžu to byť bojové jednotky a nemôžu opustiť základňu (HVG, 14. december 2002). Prvá, 58 členná skupina prišla do Taszáru 29. januára tohto roku (HVG, 8. február 2003). Avšak napriek tomu, že aj minister obrany MR, Ferenc Juhász, ešte v decembri 2002 avizoval, že na základňu by mala pricestovať spolu približne 4500 členná skupina – na poly inštruktori a dobrovoľníci – tieto čísla sa neskôr ukázali ako veľmi vysoké. Výcvikový program „Slobodných irackých síl“ – ako ich nazval major Robert Stern, americký tlačový hovorca základne – bol ukončený koncom marca, začiatkom apríla, keď Taszár opustila druhá skupina dobrovoľníkov HVG, 5. apríl 2003).

Napriek tomu, že postoje kľúčových členských štátov NATO – Spojené štáty, Francúzsko, Spojené kráľovstvo a Nemecko – k otázke spôsobu riešenia irackej krízy sa už vykryštalizovali počas druhej polovice roku 2002, ostatné členské štáty až do začiatku roka 2003 nezaujali jednoznačný postoj. Vývoj diplomatických aktivít však v januári došiel do

takého štádia a aj prípravy na vojenské operácie boli v takom pokročilom štádiu, že tejto stav už bol neudržateľný. Spolupráca Iraku so zbrojnými inšpektormi OSN ukázala byť ako limitovaná, a preto Spojené štáty posúdili, že dovedajšie kroky nepriniesli požadovanú účinnosť v procese úplného odzbrojovania Iraku. V rámci NATO sa de facto vytvorili dve skupiny štátov, ktoré mali diametrálne odlišné názory na ďalšie pôsobenie zbrojných inšpektorov v Iraku (Spojené štáty, Spojené kráľovstvo, Španielsko versus Francúzsko a Nemecko). Takáto radikálna polarizácia názorov najdôležitejších mocností NATO a intenzívne diplomatické aktivity na získanie „spojencov“ na podporu svojich pozícií spôsobila, že aj jednotlivé členské štáty aliancie, ktoré dovtedy nezaujali jednoznačné stanovisko, podporujúce jasne jednu strany na úkor druhej, boli nútený vykryštalizovať svoje postoje. Dôsledok toho bol aj list ôsmych lídrov európskych členských štátov NATO – konkrétne Spojeného kráľovstva, Španielska, Talianska, Dánska, Poľska, Portugalska, Českej republiky (aj keď v tomto prípade treba poznamenať, že signatárom listu nebol premiér Vladimír Špidla, ktorý to odmietol, ale odstupujúci prezident Václav Havel) a Maďarskej republiky – podporujúci postup Spojených štátov pri riešení irackej krízy (The Times, January 30, 2003). Podľa maďarského veľvyslanca v Spojených štátoch, Andrása Simonyiho, posolstvom listu ôsmych bolo, že pre nové – Španielsko, Portugalsko – a najnovšie demokracie – ako Maďarsko, Česká republika, Poľsko – sú úzka spolupráca so Spojenými štátmi a transatlantický vzťah dôležitý (CNN, 16. január 2003). Skutočnosť, že Maďarský premiér Péter Medgyessy sa stal signatárom tohto otvoreného listu – publikovaný 30. januára súčasne v relevantných európskych novinách – znamenala, že Maďarská republika zaujala „pro-americké“ stanovisko v diplomatickej roztržke medzi Spojenými štátmi a Spojeným kráľovstvom na jednej strane a Francúzskom a Nemeckom na strane druhej.

Avšak situácia v súvislosti s podpisom listu maďarského premiéra nebola taká jednoznačná, ako sa to na prvý pohľad zdá. Spomedzi všetkých signatárov listu zaujala Maďarská republika špecifické stanovisko, vzhľadom na to, že sa intenzívne snažila zmierniť dopady podpisu na vzťahy s Francúzskom a Nemeckom. Podľa informácií týždenníka HVG – potvrdené aj premiérom Péterom Medgyessym – žiadala maďarská strana korekcie v pôvodnom texte listu, ktoré boli nakoniec akceptované. Péter Medgyessy zdôraznil, že postoj Maďarskej republiky je „na európskej škále uprostred“ a že on bol prvý, kto informoval gréckeho premiéra – ako predsedu vlády predsedníckej krajiny Európskej únie (Népszabadság, 31. január 2003 a 1. február 2003)– o liste (najmä charakteristika postoja MR ako centrálneho v Európe poukazuje na snahu MR vybalansovať bilaterálne vzťahy aj po podpise listu). Na zmiernenie dopadu

podpisu listu, resp. pro-amerického postoja MR realizovala maďarská diplomacia a osobne aj premiér Medgyessy kroky, ktoré smerovali k zabráneniu zhoršovaniu vzťahov s Francúzskom a Nemeckom. Po návšteve Francúzska v novembri 2002 zo strany premiéra Pétera Medgyessyho po niekoľkých mesiacoch nasledovala cesta nemeckého ministra zahraničných vecí, Joschka Fischera do kandidátskych krajín Európskej únie a v rámci toho aj Budapešti. László Kovács na spoločnej tlačovej konferencii vyhlásil, že Francúzsko a Nemecko sú strategickými partnermi Maďarskej republiky a že medzi bilaterálnymi vzťahmi ide o mimoriadne významné relácie⁶.

Vyostrenie situácie v transatlantických vzťahoch ako aj vo vzťahoch európskych štátov (veľakrát používaná klasifikácia na situáciu vo vzťahoch členských štátov NATO sa veľakrát mylne charakterizuje len ako kríza transatlantických vzťahov. Napriek tomuto nespornému faktu je treba poukázať aj na nemenej vážne napätie vo vzťahoch európskych štátov) priniesla požiadavka Spojených štátov a Turecka na posilnenie bezpečnosti Turecka – t.j. členského štátu NATO, ktorý bezprostredne susedí s Irakom – a následná reakcie a odmietavý postoj niektorých európskych členských štátov, predovšetkým Francúzska a Nemecka, ale aj Belgicka. Oficiálnym postojom týchto štátov bolo, že je predčasné prijať rozhodnutia takého typu, vzhľadom na to, že v prípade Iraku ešte neboli vyčerpané všetky diplomatické prostriedky na riešenie krízy. De facto to znamenalo, že Francúzsko a Nemecko boli ochotné riskovať aj dôveryhodnosť NATO kvôli podpore svojich diplomatických krokov a postojov. Po tom, čo sa podarilo nájsť riešenie problému ochrany Turecka – prijatie kompetentného rozhodnutia vo Vojenskom plánovacom výbore, kde Francúzsko nemá svojho zástupcu – požiadali Spojené štáty Maďarskú republiku, aby umožnila tranzit ozbrojených síl za účelom naplnenia spojeneckého rozhodnutia.

Podpis premiéry P. Medgyessyho a požiadavka na tranzit boli kľúčovými momentmi na maďarskej vnútropolitckej scéne, kedy sa veľmi otvorene a zreteľne ukázali existujúce názorové rozdiely medzi vládnuou koalíciou a opozíciou – názory predstaviteľov vládnych strán a FIDESZu boli diametrálne odlišné.

Podpis listu ôsmich lídrov premiérom Medgyessyom líder opozičného FIDESZu V. Orbán charakterizoval nesprávny krok. Podľa neho v súčasnej situácii Maďarskej republiky, s prihliadnutím na národné záujmy, nebolo správne z hľadiska týchto záujmov „pričleniť sa“. V súvislosti s požiadavkou na tranzit Viktor Orbán vyhlásil, že „*maďarský parlament sa rozhodne múdro vtedy, keď neposkytne ozbrojeným silám Spojených štátov cesty a železnice*

krajiny“ (HVG, 22. február 2003). Postoj FIDESZu bol však nakoniec mierne iný, a po rokovaní všetkých parlamentných strán sa prijalo rozhodnutie, že členské štáty NATO a štáty, ktoré boli do tejto organizácie prijaté na pražskom summite, môžu používať vzdušný priestor, vyznačené letiská, železničnú a cestnú sieť Maďarskej republiky (24. február). Tento mandát však bol na tlak FIDESZu ohraničený do konca roka a tiež kvôli výhradám najväčšej opozičnej strany sa dodalo, že povolenie na tranzit platí na prostriedky na ochranu proti chemickým a biologickým zbraňam, protiraketových systémov Patriot a lietadiel AWACS, ktoré môže slúžiť výlučne len na ochranu Turecka. Podľa FIDESZu boli tieto garancie potrebné preto, aby maďarský príspevok slúžil výlučne len na ochranu Turecka a aby to „neviedlo smerom k vojne proti Iraku“. V súvislosti s postojom najväčšej opozičnej strany – ktorú vládna koalícia charakterizovala ako mrhanie časom – minister obrany MR, Ferenc Juhász vyhlásil, že „*krajina stratila zo svojej medzinárodnej prestíže*“ (HVG, 1. marec 2003). FIDESZ totiž neumožnil, aby sa v parlamente uskutočnilo mimoriadne hlasovanie o požiadavke na tranzit, dôsledkom čoho prijatie rozhodnutia povoľujúci tranzit bolo možné prijať až s týždenným oneskorením.

V marci tohto roku dostala Maďarská republika žiadosť od Spojených štátov a Spojeného kráľovstva a prelety v maďarskom vzdušnom priestore, čím by MR participovala na úsiliach na vynútenie uplatnenie rezolúcií OSN o Iraku. Maďarská vláda s odôvodnením, že predchádzajúci súhlas parlamentu z roku 1998 ju oprávňuje konať bez toho, aby bol potrebný súhlas parlamentu, povolila prelet amerických a britských lietadiel cez vzdušný priestor MR⁷. Pri prezentácii súvisiaceho vládneho stanoviska minister zahraničných vecí MR, László Kovács opäť vyhlásil, že iracké zbrane hromadného ničenia a správanie Saddáma Husajna predstavuje veľmi vážnu hrozbu na mier a bezpečnosť sveta. Toto stanovisko je dôkazom, že maďarská vláda sa stotožnila s postojom a najmä hodnotením povahy hrozieb pochádzajúcich zo strany Iraku. Ďalej vyhlásil, že používanie vojenskej sily môže predstavovať len posledné riešenie – to znamená, že aj táto argumentácia je podobná skupine štátov pod vedením USA, ktoré nevyhlásili použitie vojenskej sily pri riešení irackej krízy, aj keď, samozrejme, len ako poslednú možnosť – na rozdiel napríklad od Nemecka, ktoré vojnu a priori odmietalo. Minister zahraničných vecí MR však vyhlásil aj to, že maďarské ozbrojené sily nebudú participovať pri vojenskom riešení krízy, t.j., že „maďarský vojak nepôjde do Iraku“⁸.

Operácia „Iraqi Freedom“ a Maďarská republika. Participácia MR na povojnovom usporiadaní Iraku.

Minister zahraničných vecí, László Kovács po prejave amerického prezidenta Busha 20. marca 2003 tlmočil oficiálne stanovisko maďarskej vlády v súvislosti s vojenským riešením irackej krízy⁹. Podľa L. Kovácsa Maďarská republika už od začiatku irackej krízy presadzovala mierové riešenie, avšak – aj keď je to poľutovaniahodné – možnosti na takéto riešenie problému sa vyčerpali a kvôli postojom Saddáma Hussaina už neexistuje iná možnosť, ako prinútiť Irak k odzbrojeniu vojenskou silou. László Kovács ďalej vyhlásil, že použitie vojenskej sily je poľutovaniahodné, ale je ešte stále lepšie, ako čakať bez toho aby sa niečo robilo a pasívne čakať na deň, keď Saddám Husajn realizuje útok pomocou zabraní hromadného ničenia. Zdôraznil, že maďarská vláda od začiatku podporovala mierové riešenie, avšak možnosti na mierové riešenie sa vyčerpali. Nestalo sa to v uplynulých 48 hodinách, ani od novembra 2002 – keď Bezpečnostná rada OSN schválila rezolúciu 1441 – ale v posledných 12 rokoch, keď Saddám Husajn nespĺnil ani jednu rezolúciu Bezpečnostnej rady OSN. V súvislosti s participáciou MR v konflikte vyhlásil, že iracká opozícia na základni v Taszári nebola vycvičená na bojové úlohy, a rozhodnutie o tranzite vojenských transportov na ochranu Turecka bolo prijaté parlamentom. Opäť zdôraznil, že Maďarská republika nie bojujúca strana a že maďarskí vojaci nebudú vyslaní do Iraku. Skutočnosť, že sa Maďarská republika ocitla na zozname krajín podporujúcich postup Spojených štátov László Kovács odôvodňoval tromi faktormi (a tým zároveň odpovedal aj na následnú tvrdú kritiku opozície, že sa MR kvôli tomu stala bojujúcou stranou):

- MR povolila Spojeným štátom aby na základni v Taszári realizovali výcvik irackej opozície
- Parlament odsúhlasil tranzit vojenského materiálu a techniky potrebného na ochranu Turecka
- Stanovisko maďarskej vlády, že na základe rozhodnutia maďarského parlamentu z roku 1998 kompetentné orgány povolia prelet bojových a transportných lietadiel ktoré participujú na akciách na uplatnenie rezolúcií OSN o Iraku¹⁰

V charakteristike postavenia Maďarskej republiky zaujal opozičný FIDESZ odlišné stanovisko od maďarskej vlády. Bývalý štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí za vlády Viktora Orbána a súčasný predseda zahraničného výboru maďarského parlamentu, Zsolt Németh a predseda branného výboru maďarského parlamentu a expert FIDESZu na bezpečnostnú politiku, István Simicskó vyhlásili, že Maďarská republika je členom vojnovnej koalície a že a aj keď z vojenského hľadiska nie je bojujúcou stranou, v právnom a politickom zmysle áno. Podľa Zs. Németha Spojené štáty americké nedisponujú s „medzinárodným

spnomočením“ a preto je poľutovaniahodné, že USA začali vojnu. István Simicskó ďalej vyhlásil, že maďarská vláda stojí na strane vojny a to napriek tomu, že 92 percent obyvateľstva MR je na strane mieru. V súvislosti s postupom USA v riešení irackej krízy vyhlásil, že odzbrojenie Iraku bolo možné aj mierovými prostriedkami a že svet bude bohatší o „ďalšiu nezmyselnú vojnu“¹¹.

V tejto súvislosti sú okrem takmer okamžitých reakcií politikov najväčších politických strán dôležité aj názory a vyhlásenia, ktoré odzneli po určitom časovom odstupe po začatí vojenských operácií v Iraku. Jeden z najkomplexnejších pohľadov na vojenský konflikt a na otázky s ním súvisiace z opozičných politikov prezentoval bývalý premiér Maďarskej republiky, Viktor Orbán. Podľa Viktora Orbána je postoj FIDESZu jednoznačný: spolu s väčšinou maďarského ľudu chce mier a neexistuje žiadny medzinárodný záväzok, ktorý by ho od toho mohol odradiť (to teoreticky môže znamenať z určitého pohľadu aj spochybnenie spojeneckých záväzkov v špecifických situáciách – aj keď v prípade irackej krízy išlo predovšetkým o spojeneckú solidaritu ako o konkrétne spojenecké záväzky). V súvislosti s niektorými názormi, že v časoch jeho vlády aj Maďarská republika podporovala niektoré vojenské aktivity spojencov – napríklad konflikty na Balkáne a Afganistan – V. Orbán vyhlásil, že tieto prípady boli iné zo špecifických dôvodov. V prípade konfliktu na Balkáne to podľa neho bolo najmä bezpečnosť MR a skutočnosť, že vojna bola podporovaná zo strany NATO a Európskej únie (v tomto prípade je dôležité poznamenať, že z hľadiska medzinárodného práva ani NATO ani Európska únia nemôže legitimovať vojenskú akciu a napríklad operácia NATO proti bývalej Juhoslávii sa realizovala bez podpory Bezpečnostnej rady OSN – to znamená, že argumentácia bývalého premiéra, v zmysle, že NATO alebo Európska únia sú zdrojmi legitimácie vojenských akcií, nie je najsprávnejší). Viktor Orbán ďalej vyzval vládu MR, aby iniciovala vyradenie Maďarskej republiky zo zoznamu členov vojnovnej koalície¹². V Rannej Krónike Rozhlasu – 26. marca 2003 – bývalý premiér sa stotožnil s francúzskym, nemeckým a belgickým postojom, podľa ktorého by sa malo dať viac priestoru a možnosti zbrojným inšpektorom na pokračovanie práce. Opäť zopakoval svoj postoj, že je proti vojne a na strane mieru. Vojenskú akciu proti Iraku charakterizoval ako jednostrannú, ktorá nie je akciou NATO. Členstvo MR v NATO nijako nesúvisí s touto vojnou, keďže NATO je obranná aliancia a vojna proti Iraku je útočná vojna, ktorá sa zakladá na jednostrannom americkom rozhodnutí. Vyhlásil, že ľutuje, že Maďarsko nebolo na strane Francúzska, Nemecka a Belgicka, ktoré stáli proti vojne (Takmer permanentnou súčasťou argumentácie predstaviteľov FIDESZu ako aj bývalého premiéra Viktora Orbána bolo, že

kým obyvateľstvo Maďarskej republiky odmieta vojnu, „vláda stojí na strane vojny“) ¹³.

V rozhlase Info Rádio V. Orbán vyhlásil, že členstvo MR v NATO neznamena, že sa Maďarská republika stále musí postaviť na stranu Spojených štátov. Viktor Orbán sa vyjadril aj k americkej doktríne pre-emptívnych akcií, keď vyhlásil, že vyjadrenia ruského prezidenta o tejto stratégii – že je to zavedenie práva pásti do medzinárodnej diplomacie – nestoja ďaleko od pravdy. V relácii televízie RTL „Dobry večer, Maďarsko“ – 21. marec – hovoril aj o vlastnej interpretácii dôvodov vojenského konfliktu. Vyhlásil, že sa nevie, čo je naozajstným dôvodom vojny – odzbrojenie Saddáma Husajna ako dôvod sa mu zdalo mierne problematické. Podľa neho nikto nehovorí úprimne so svetom, akú úlohu zohráva ropa, vytváranie nového svetového rádu, akú úlohu zohráva Izrael a ako sa do celkového obrazu dostáva palestínsky štát.

Po skončení hlavných vojenských operácií Spojených štátov a Spojeného kráľovstva v Iraku sa takmer okamžite začala diskusia o alternatívach povojnového vývoja Iraku. Dôležitou súčasťou tohto procesu bola/je aj snaha na vybudovanie medzinárodných vojenských síl, ktoré by mali mať charakter stabilizačných síl. Po vyjasnení najzákladnejších otázok, ktoré súviseli s ich budovaním a dislokáciou – ktoré štáty budú zodpovedné za vedenie jednotlivých oblastí, atď. – sa Spojené štáty obrátili na svojich spojencov, aby prevzali časť zodpovednosti za povojnové usporiadanie Iraku a podľa možností a schopností vyslali svoje vojenské jednotky do medzinárodných síl. Samozrejme, subjektom takejto žiadosti sa stali aj americkí a britskí spojenci – súčasní členovia NATO, ako de iure spojenci, a pozvaní na pražskom summite, ako de facto spojenci – v strednej a východnej Európe, medzi nimi aj Maďarská republika.

Pri analýze vývoja situácie, postoje kľúčových aktérov maďarskej politickej scény, rokovania o žiadosti a konečný výsledok, je zrejme, že aj v tomto prípade sa zopakoval scenár z predchádzajúcich udalostí, napríklad v prípade vyslania jednotiek do Afganistanu, alebo tranzitu vojenskej techniky na ochranu Turecka (samozrejme s určitou dávkou zjednodušenia):

- Príde žiadosť od USA, popríklad aj od Spojeného kráľovstva o obmedzenú participáciu Maďarskej republiky v určitých spojeneckých aktivitách ktoré súvisia s irackou krízou.
- Vládna koalícia – ktorá je vždy pod určitým tlakom, na rozdiel od opozície, ktorá nenesie konkrétnu vládnú zodpovednosť napríklad za prestíž a postavenie krajiny

a preto má oveľa väčší priestor (samozrejme, je treba brať do úvahy aj politickú zodpovednosť voči medzinárodnému postaveniu krajiny, ktorá existuje aj v prípade opozície) – prijme pozitívne rozhodnutie a do parlamentu predloží návrh na to, aby sa vyhovel žiadosti spojencov

- Opozícia využije, že bez jeho súhlasu nie je možné prijať potrebné rozhodnutia – začína sa niekoľko týždňové obdobie rokovaní medzi vládnu koalíciou a opozíciou, počas ktorého obe strany zopakujú štandardné argumenty slúžiace predovšetkým pre verejnú mienku: opozícia hovorí, že vláda sa bezpodmienečne podriadiť požiadavkám USA a „stojí na strane vojny“, kým vládna koalícia vyzýva opozíciu na „zodpovednosť“ a kritizuje ju, že za účelom vytĺkania politického kapitálu hazarduje s medzinárodným postavením štátu
- Po niekoľko týždňových rokovaní sa zrodí „kompromis“: pôvodný návrh vládnej koalície, ktorý bol viac-menej totožný s pôvodnou požiadavkou spojencov, je v pomerne veľkej miere modifikovaný, de facto „zmäkčený“. Schváli sa návrh, ktorý v porovnaní s pôvodným povoľuje len obmedzenejšie, resp. iný druh aktivity.

Maďarská republika dostala požiadavku od Spojených štátov na vyslanie vojenského kontingentu do Iraku do vznikajúcich medzinárodných stabilizačných síl. Maďarská vláda navrhla vyslanie 300 člennej jednotky, ktorá by slúžila na ochranu objektov, komunikácií a vykonávala by rôzne zaisťovacie úlohy. FIDESZ aj v tomto prípade argumentoval, že bez medzinárodného „splnomocnenia“ zo strany OSN a NATO nepodporí vyslanie členov maďarských ozbrojených síl do Iraku (Népszabadság, 7. máj 2003), čím de facto blokoval celý proces (Viktor Orbán na stretnutí s britským ministrom obrany Geoffom Hoonom vyhlásil, že v prípade, že sa zrodí medzinárodné splnomocnenie, FIDESZ podporí vyslanie jednotiek do Iraku – Népszabadság, 26. máj 2003). Kvôli postoju FIDESZu vláda MR vypracovala alternatívne riešenia, napríklad vyslanie transportných jednotiek do Iraku. Dôsledok postoju FIDESZu bolo, že maďarský parlament nepodporil mimoriadne rokovanie o vyslaní jednotiek. Minister zahraničných vecí MR, László Kovács v tejto súvislosti vyhlásil, že „pre FIDESZ, ktorý hovorí, že stojí na strane mieru, je dôležitejšie postaviť sa proti vláde, ako prispieť k udržaniu mieru v Iraku“ (Népszabadság, 29. apríl 2003).

15. mája však Bezpečnostná rada OSN prijala rezolúciu o zrušení sankcií voči Iraku, čo podľa niektorých predstaviteľov maďarskej politickej scény vo výraznej miere zmenilo okolnosti vyslania maďarských jednotiek. Minister obrany MR, Ferenc Juhász vyhlásil, že kvôli tejto novej skutočnosti vláda opäť zváži svoj pôvodný návrh na vyslanie jednotiek na udržanie

mieru (Népszabadság, 23. máj 2003). Bývalý štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí za vlády Viktora Orbána, Zsolt Németh, na druhej strane vyhlásil, že prijatie rezolúcie OSN potvrdil správnosť postoja opozičnej strany, že participáciu MR viazal na medzinárodné splnomocnenie. Podľa jeho neskoršieho vyjadrenia (25. máj), prijatím rezolúcie „vzniklo medzinárodné splnomocnenie“, čím vznikla úplne nová situácia a preto FIDESZ podporí účasť MR v udržiavaní mieru v Iraku transportnou jednotkou (Népszabadság, 26. máj 2003). Určitý druh nátlaku na opozičnú stranu vyvíjal aj minister obrany, Ferenc Juhász, keď vyhlásil, že „FIDESZ je takou vážnou stranou, aby si vážila záujmy krajiny a nechce sa zamiešať do popierania svojich slov“ – samozrejme, mieril tým na postoj/sľub FIDESZu, že v prípade prijatia príslušnej rezolúcie OSN podporí vyslanie jednotiek (Népszabadság, 26. máj 2003).

Za týchto okolností sa parlamentné strany koncom – 28. mája dohodli o vyslaní 300 člennej transportnej skupiny do Iraku. Následne maďarský parlament 2. júna 2003 jednohlasne podporil vyslanie 300 člennej jednotky s potrebnou technikou, vybavením a výzbrojom do Iraku, úlohou ktorých je realizácia transportných a humanitárnych aktivít. Misia jednotky je časovo determinovaná do 31. decembra 2004, avšak doba pôsobenia môže byť maximálne šesť mesiacov. Maďarskí vojaci budú pôsobiť v sektore pod poľským vedením a začiatok misie sa odhaduje na august v tomto roku (Népszabadság, 2. jún 2003).

Záver – hodnotenie postojov a výsledkov

Iracká kríza predstavovala dominantný faktor v globálnom bezpečnostnom prostredí, ktorý vo veľmi výraznej miere determinoval kroky a postoje všetkých jej aktérov, vrátane Maďarskej republiky. V počiatočnom štádiu – približne do konca roku 2002 – sa maďarská republika jasne postavila za Spojené štáty, avšak paralelne s tým sa snažila zabrániť zhoršeniu vzťahov so svojimi tradičnými partnermi, predovšetkým s Nemeckom, ale aj s Francúzskom. Situácia ale na začiatku tohto roku dospela do štádia, keď aj MR, tak isto ako aj celá stredná Európa (vrátane Slovenskej republiky) bola nútená postaviť sa na stranu Spojených štátov a Spojeného kráľovstva alebo Francúzska a Nemecka – vôbec prvýkrát otvorene v období po skončení studenej vojny. Maďarská republika sa v tomto diplomatickom konflikte postavila na stranu Spojených štátov – predovšetkým podpisom listu ôsmich európskych lídrov – avšak z hľadiska konkrétnej pomoci bola maďarská participácia jedna z najobmedzenejších v strednej Európe. Predstavitelia opozície otvorene kritizovali oficiálne postoje MR kvôli – podľa nich príliš jednoznačnej – podpore USA, avšak aj vládna koalícia pôsobila niekedy

dojmom, že sa necíti príliš dobre v situácii jednoznačného podporovateľa Spojených štátov. Výsledok hodnotenia postojov a konkrétnych krokov maďarskej vlády a maďarskej diplomacie závisí kvôli polarizácii politickej scény v tejto otázke v značnej miere od toho, kto hodnotí a koho hodnotí (vládna koalícia alebo opozícia).

Pozitívne hodnotenia vládnej koalície sa opierajú o tvrdenie, že MR podporila Spojené štáty, a získala tak postavenie v kruhu bližších spojencov USA a tým paralelne dokázala udržať pomerne vyvážené vzťahy aj s Francúzskom a Nemeckom. Vláda podľa týchto názorov postupovala za mimoriadne nevhodných medzinárodných podmienok pomerne dobre, keďže krajina s takými obmedzenými možnosťami ako MR si nemôže dovoliť aby sa angažovala len jednostranne. Preto urobila správne, keď umožnila napríklad prelet Spojeným štátom, ale na druhej strane neposlala ani symbolickú jednotku do Iraku.

Negatívne hodnotenia vládnej koalície argumentujú, že so svojim postojom a neustálou – a zväčša neúspešnou – snahou o „vybalansovanie“ svojich vzťahov MR získala zo strany Spojených štátov povest' váhavého a nespoľahlivého spojenca (navyše „ponúkla“ neporovnateľne menšiu pomoc ako napríklad Rumunsko alebo Bulharsko, o Poľsku ani nehovoriac) ale pre Nemecko a Francúzsko bola Maďarská republika príliš pro-americká. Čo sa týka vízií kľúčových aktérov maďarskej politickej scény o budúcnosti transatlantických vzťahov, o európskej bezpečnostnej architektúre a o mieste MR v týchto štruktúrach, je možné identifikovať tiež vážne rozdiely medzi vládnymi stranami a FIDESZ-om.

Predstavitelia vládnej koalície sa prejavili ako zástancovia prioritných vzťahov so Spojenými štátmi a je pre nich charakteristické preferovanie transatlantických štruktúr pred len „európskym“ riešením bezpečnosti kontinentu. FIDESZ na rozdiel od toho presadzovali pripojenie sa MR k skupine štátov pod vedením Francúzska a Nemecka, a v súvislosti s tým bola zbadateľná aj oveľa vyššia miera viery v čisto „európskych“ plánoch alebo víziách na garantovanie bezpečnosti Európy, resp. v poňatí a charakteristike bezpečnostných hrozieb a ohrození. V súvislosti s posledne uvedeným problémom ale treba uviesť, že je otázne, či sú tieto postoje výsledkom strategických rozhodnutí o smerovaní Maďarskej republiky, alebo len náplňou každodennej politiky na spôsob ad hoc (určitá miera pochybností v rovnakej miere platí pre vládnú koalíciu ako aj pre opozíciu – počas vojenskej akcie proti bývalej Juhoslávii v roku 1999, keď boli socialisti v opozícii a FIDESZ tvoril chrbtovú kosť vládnej koalície, boli ich postoje k participácii Maďarskej republiky vo výraznej miere odlišné: socialisti často argumentovali pacifistickými heslami a hlasovali aj proti poskytnutiu územia MR na účely

„útočnej vojny“, a vláda vedená FIDESZ-om sa pripojila k najväčším európskym podporovateľom USA).

---

¹ Ciele zahraničnej, bezpečnostnej a obrannej politiky Maďarskej republiky – vid' oficiálnu stránku Ministerstva obrany MR: www.honvedelem.hu

² Ciele zahraničnej, bezpečnostnej a obrannej politiky Maďarskej republiky – oficiálna stránka Ministerstva obrany MR: www.honvedelem.hu

³ Národná bezpečnostná stratégia MR – vid' oficiálnu stránku Ministerstva obrany MR: www.honvedelem.hu

⁴ podrobnejšie vid' Róbert Ondrejcsák: Vojna v Iraku. Pohľad z hľadiska záujmov a vplyvu USA a európskych štátov. In: OS Jún/2003

⁵ Na základe rozhodnutia maďarského parlamentu z 2. decembra 1995 jednotky IFOR mohli používať maďarský vzdušný priestor a letiská, ako aj realizovať tranzit cez krajinu a povolil sa aj ich dočasný pobyt na území MR. Na základe tohto rozhodnutia prišli prvé americké jednotky, členovia mierovej misie OSN v Bosne a Hercegovine (IFOR, neskôr SFOR) na základňu v Taszári – základňa maďarských vzdušných síl približne 10 kilometrov od mesta Kaposvár na juhu Maďarskej republiky – 9. decembra 2002, ktorá im slúžila ako logistická základňa. Dôležitosť základne v Taszári opäť vzrástla v prvej polovici 1999, počas vzdušných útokov na bývalú Juhosláviu, keď odtiaľ štartovali aj lietadlá F-18 ako aj bezpilotné lietadlo Predator. Až do príprav na vojenskú operáciu na Blízkom Východe a následnom rozmiestnení amerických vojenských jednotiek v juhovýchodnej Európe bola základňa v Taszári jediná vojenská základňa amerických ozbrojených síl mimo územia „tradičných“ spojencov USA v Európe.

⁶ Záznam celej tlačovej besedy vid' na oficiálnej stránke Ministerstva zahraničných vecí MR – www.mfa.gov.hu

⁷ Prvý, z hľadiska analyzovaného problému relevantný bod rozhodnutia parlamentu Maďarskej republiky z februára 1998 znie nasledujúco: „Parlament dáva predbežný súhlas k tomu, aby bojové a transportné lietadlá štátov, ktoré participujú na medzinárodných aktivitách na uplatnenie rezolúcií OSN vzťahujúcich sa na Irak, používali vzdušný priestor Maďarskej republiky a podľa potreby aj vyznačené maďarské letiská.“

⁸ Celý záznam tlačovej besedy vid' na oficiálnej stránke Ministerstva zahraničných vecí MR – www.mfa.gov.hu

⁹ Podrobnejšie postoje maďarskej vlády vid' oficiálnu stránku Ministerstva zahraničných vecí MR – www.mfa.gov.hu

---

¹⁰ Tlačová agentúra MTI a tlačová beseda ministra zahraničných vecí 20. marca 2003 – ďalej vid': oficiálna stránka MZV MR: www.mfa.gov.hu

¹¹ tlačová beseda FIDESZu 20. marca 2003, vid' www.fidesz.hu

¹² Prejav Viktora Orbána na Republikovej rade FIDESZu, 29. marec 2003, www.fidesz.hu

¹³ V tejto súvislosti sú zaujímavé výsledky prieskumov verejnej mienky, resp. možný vplyv týchto výsledkov na politiku opozície a argumentáciu, že „vláda stojí na strane vojny, ľudia na strane mieru“. Prieskum Inštitútu Gallup realizovaný od 16. do 21. januára na vzorke 1016 respondentov priniesol nasledujúce výsledky: Na otázku „Súhlasili by ste s tým alebo boli by ste proti, ak by Spojené štáty so splnomocnením OSN začal vojenskú operáciu proti Iraku?“ odpovedalo 76 percent respondentov negatívne, 17 pozitívne a 7 percent sa nevyjadrilo. Tých, ktorí odpovedali pozitívne sa opýtali, že či by súhlasili aj s útokom na Irak bez splnomocnenia OSN. Na túto otázku odpovedalo kladne 36 percent, záporne 64 percent. Na otázku, „Podporujete alebo ste proti tomu, aby americká armáda vycvičila príslušníkov irackej opozície v Taszári v súvislosti s možnou vojnou proti Iraku?“ odpovedalo pozitívne 21 percent, negatívne 68 percent respondentov, pričom 10 neodpovedalo. Prieskum poukázal aj na to, že nie je veľký rozdiel medzi názormi sympatizantov FIDESZu a Maďarskej socialistickej strany (MSZP) o výcviku v Taszári: negatívne odpovedalo 73 percent sympatizantov FIDESZu a 65 percent sympatizantov MSZP (www.gallup.hu). Prieskum Inštitútu Mediá realizovaný 8. a 9. januára na vzorke 600 respondentov priniesol nasledujúce výsledky: na otázku, v akej miere ohrozuje Irak svetový mier, 46 percent respondentov vyhlásil, že vo veľkej miere, 33 percent hovorilo že v malej miere, 9 percent že vôbec nie a 12 nevedelo odpovedať. O formách participácie Maďarskej republiky sa vyjadrili nasledovne: 41 percent podporilo vyslanie zdravotníckych a technických-logistických jednotiek, 24 percent súhlasilo s výcvikom irackej opozície v Taszári a 9 percent s vyslaním maďarských bojových jednotiek do Iraku (HVG, 18. január 2003)